

# regjeringens handlingsplan for miljørettet utviklingsamarbeid



UTENRIKSDEPARTEMENTET



regjeringens handlingsplan for  
miljørettet utviklingssamarbeid

juni 2006



UTENRIKSDEPARTEMENTET



# innholdsfortegnelse

<b>1. Premisser</b> .....	<b>7</b>
<b>2. Strategisk profil</b> .....	<b>8</b>
2.1 Norge som politisk aktør	
2.2 Norge som bistandsaktør	
2.3 Kompetanse- og kapasitetsbygging	
2.4 Miljøintegrert bistand og spesifikke miljøtiltak	
<b>3. Samarbeidspartnere</b> .....	<b>11</b>
3.1 Myndighetene i samarbeidsland	
3.2 FN og internasjonale finansieringsinstitusjoner	
3.3 Frivillige organisasjoner	
3.4 Forsknings- og kompetansemiljøer	
3.5 Næringslivet	
<b>4. Tematiske prioriteringer</b> .....	<b>15</b>
4.1 Bærekraftig forvaltning av biologisk mangfold og naturressurser	
4.2 Forvaltning av vannressurser, vann og sanitær	
4.3 Klimaendringer og tilgang til ren energi	
4.4 Miljøgifter	
<b>5. Miljøvurderinger, kvalitetssikring og resultatrapportering</b> .....	<b>21</b>
5.1 Miljøvurderinger og kvalitetssikring	
5.2 Rapportering	
<b>6. Administrative tiltak og virkemidler</b> .....	<b>23</b>

# forord

Regjeringens mål er at Norge skal bli ledende på miljørettet bistand. Vi vet at vi må ta tak i miljøproblemene for å løse fattigdoms- og utviklingsproblemene verden står overfor. Vi ser også stadig eksempler på at samarbeid om miljø gir viktige bidrag til fred, forsoning, sikkerhet og regional utvikling.

Norges utviklingsrettede miljøinnsats skal baseres på utviklingslandenes egne prioriteringer. Norge vil støtte tiltak spesielt rettet inn mot miljø- og ressursforvaltning, og sikre at miljøhensyn er en integrert del av det generelle norske utviklingssamarbeidet. I tråd med Pariserklæringen om økt bistandseffektivitet skal Norge også på miljøområdet arbeide for mer effektive samarbeidsformer mellom givere og mottakere. Denne miljøhandlingsplanen angir retningen for satsingen for de kommende ti år. Underveis vil vi sikre dialog med de ulike aktører både i Norge og i våre samarbeidsland, med tanke på justeringer og forbedringer.

I handlingsplanen er det presentert fire tematiske satsingsområder. Arbeidet med biologisk mangfold og naturressurser vil sammen med arbeidet med vann og sanitær være områdene der mesteparten av de norske bistandsmidlene settes inn. Når det gjelder klimautfordringene, vil summen av tiltak være avhengige av en tilleggsinnsats på politisk nivå for å få verden til å ta klima mer på alvor. Arbeidet med miljøgifter vil ikke omfattes av programmer i samme størrelsesorden som de andre satsingene, men handlingsplanen varsler en gradvis oppbygging av miljøgiftfeltet i tråd med økt internasjonalt fokus.

Det er mange aktører og prosesser som påvirker utviklingslands mulighet til å ivareta miljøet i minst like stor grad som det utviklingssamarbeid kan gjøre. Den internasjonale handelpolitikken er et slikt eksempel, og Regjeringen vil arbeide for å sikre at handelssystemet bidrar til å fremme bærekraftig utvikling, og for at miljøhensyn ivaretas på alle relevante områder i WTO. Norge vil også kjempe for at handelsregelverket og multilaterale miljøavtaler skal være gjensidig støttende og sammen skape bærekraftig utvikling. Dette arbeidet kommer i tillegg til tiltakene i denne handlingsplanen som omfatter bruken av norske bistandsmidler gjennom multilaterale og bilaterale kanaler og dialog med våre samarbeidspartnere.

En handlingsplan er bare et første skritt for at vi kan bli ledende på miljøområdet. For å iverksette planen kreves det ressurser - både økonomiske og menneskelige. Det vil komme en betydelig budsjettøkning til det miljørettede samarbeidet ved første anledning og framover i planperioden. Vi vil også styrke den norske kunnskapsbasen i forhold til miljø, fattigdom og utvikling. Økt kompetanse i norske miljøer, slik at vi kan føre en aktiv dialog med FN-organisasjonene og de internasjonale finansieringsinstitusjonene om ulike miljøspørsmål, vil også være meget viktig.



Det endelige mål med Norges innsats er at utviklingslandene selv har kapasitet og kompetanse til å ivareta sine rettigheter til et rent miljø og en bærekraftig forvaltning av sine naturressurser. For å nå dette målet, har alle deler av samfunnet en viktig rolle å spille – det offentlige, næringslivet, forskningsmiljøer og frivillige organisasjoner.

A handwritten signature in black ink that reads "Erik Solheim". The signature is written in a cursive, flowing style.

**Erik Solheim**

Utviklingsminister





Foto: © Trygve Bølstad / Still Pictures



# 1. premisser

Norges miljørettede utviklingssamarbeid skal bidra til å realisere tusenårsmålene og skape de nødvendige forutsetninger for at de fattige kan forbedre sine levevilkår og helse, samt få redusert sin sårbarhet. Sentralt i dette arbeidet vil være å støtte opp om samarbeidslandenes tiltak for å nå tusenårsmål 7 - miljømålet, spesielt delmålet om integrering av bærekraftprinsippene i landenes politikk og programmer.

Stortinget ga i forbindelse med Innst.S.nr.93 (2004-2005) sin tilslutning til Stortingsmelding nr. 35 (2003-2004) "Felles kamp mot fattigdom. En helhetlig utviklingspolitikk". I innstillingen ber Stortinget Regjeringen om å utarbeide en handlingsplan for den samlede miljøinnsatsen i norsk utviklingssamarbeid. I Regjeringens Soria Moria-erklæring forsterkes føringene fra Stortinget med målsettingen om at Norge skal bli et ledende land innen miljørettet utviklingssamarbeid.

Sammen med disse politiske målsettingene utgjør de internasjonale miljø- og naturressurskonvensjoner og -avtaler, Agenda 21 og Johannesburg-erklæringen grunnlaget for en felles internasjonal innsats for å løse de globale miljø- og naturressursutfordringene. Den norske satsingen bygger på erkjennelsen av at miljø og fattiges livsvilkår henger nøye sammen. Bevaring av naturens tjenester og ressurser, lokal deltakelse i forvaltning av natur og miljø, samt styrking av lokalbefolkningens, inkludert urfolks, rettigheter til naturressursene er en forutsetning for fattigdomsbekjempelse og videre utviklingsmuligheter. Millennium Ecosystem Assessment (MA) fra 2005 koblet utviklingen i økosystemer til verdiskapning og velferd, og viser at alle er avhengige av disse tjenestene.

Miljøbistand må forholde seg til miljøpolitiske og utviklingspolitiske premisser. Utviklingspolitikken er beskrevet i St.meld. 35 og følger blant annet av Paris-erklæringen om harmonisering og tilpasning til mottakerlandenes strategier og forvaltningssystemer. Sentrale premisser er at utviklingsland selv må eie sin utviklingsagenda og at innsatsen skal være rettighetsbasert med særlig vekt på kvinners rettigheter og deres betydning for utvikling. Miljø- og naturressursavtaler representerer felles mål for givere og mottakere. Norge er forpliktet til å bidra til å styrke utviklingslandenes evne til å realisere målene i disse avtalene.

## 2. strategisk profil

Som grunnlag for satsingen ligger bidrag til fattigdomsreduksjon, erkjennelse av hva de viktigste miljø- og naturressursutfordringene er, og hvor Norge kan være en god samarbeidspartner. Ulike politiske, kompetansemessige og økonomiske virkemidler på lokalt, nasjonalt, regionalt og globalt nivå vil bli tatt i bruk, og tiltak som fører til strukturelle og varige endringer vil bli prioritert.

### 2.1 Norge som politisk aktør

Norge vil være en pådriver for å sette miljøspørsmål på dagsorden i bilaterale og multilaterale sammenhenger med henblikk på økt felles innsats for å løse utviklingslandenes miljøutfordringer og bidra til å redde naturverdier av global betydning for fremtiden.

#### Norge vil:

- fremme nye politiske initiativ om miljø i multilaterale organisasjoner
- etterspørre rutiner og prosedyrer for ivaretagelse av miljøhensyn i multilaterale organisasjoner
- arbeide for å få miljø og bærekraftig utvikling integrert i mottakerlandenes strategier, planer og budsjetter. Nasjonale fattigdomsstrategier vil stå sentralt i dette
- aktivt følge opp giversamarbeidet på miljøområdet
- styrke samarbeid mellom offentlige og sivile aktører, herunder frivillige organisasjoner
- arbeide for å ansvarliggjøre privat sektor i Norge og globalt med hensyn på bærekraftig virksomhet

### 2.2 Norge som bistandsaktør

Norge ønsker å prioritere utvalgte områder for å målrette den samlede norske miljøinnsatsen og for å fremme giverkoordinering, både i multilateral sammenheng og bilateralt. Dette vil bidra til systematisk gjennomføring, samt styrke kvalitet og effektivitet i utviklingssamarbeidet.

## **Norge vil konsentrere sin innsats om fire tematiske satsingsområder:**

- Bærekraftig forvaltning av biologisk mangfold og naturressurser
- Forvaltning av vannressurser, vann og sanitær
- Klimaendringer og tilgang til ren energi
- Miljøgifter

Hovedinnsatsen vil bli satt inn i arbeidet med biologisk mangfold og bærekraftig forvaltning av naturressurser.

Det kan i enkelttilfeller være aktuelt for Norge å yte bistand på miljøområder som ikke ligger innenfor satsingsområdene når dette er et spesifikt ønske fra samarbeidsland. I multilateral sammenheng åpnes det for bidrag utenfor de prioriterte områdene, hvis det er særlige grunner for dette.

### **2.3. Kompetanse- og kapasitetsbygging**

For å styrke samarbeidslandenes kapasitet til å ivareta langsiktige miljøhensyn og gjennomføre sine internasjonale forpliktelser, vil Norge fokusere på kompetansebygging og utvikling av bedre miljøstyresett. Ved gjennomføring av prosjekter og programmer skal lokale og regionale kompetansmiljøer brukes i størst mulig grad.

#### **Mer konkret vil Norge:**

- støtte nasjonal og regional kompetanse- og kapasitetsbygging for videreutvikling og gjennomføring av miljø- og naturressursavtaler
- støtte institusjonssamarbeid som en viktig del av kompetansebygging
- bidra til utvikling av lovverk og miljøkrav
- støtte miljøfaglig samarbeid og kapasitetsbygging gjennom forskning og undervisning
- styrke nasjonal og lokal miljø- og naturressursforvaltning som en del av et overordnet samarbeid og godt styresett
- støtte samarbeid i sør, såkalt Sør-Sør-nettverk

## **2.4. Miljøintegreert bistand og spesifikke miljøtiltak**

Miljø er både en egen sektor og et hensyn som kan integreres i andre sektorer. Miljø som egen sektor omfatter utviklingssamarbeid der bærekraftig forvaltning av naturressurser og miljøvern er hovedmål og de tematiske prioriteringene legges til grunn. Sektorsamarbeid innen miljø- og naturressursforvaltning er aktuelt i de samarbeidsland der miljøutfordringene er store, og landenes prioriteringer og arbeidsdelingen med andre giverland tilsier dette. Norge skal gi støtte til spesifikke tiltak som er godt begrunnet i denne handlingsplanen. Mange løsrevne prosjekter spredt utover skal unngås. Enkeltprosjekter kan brukes til å prøve ut nye tilnærminger, berede grunnen for en bredere sektortilnærming eller opparbeide gode relasjoner med lokale partnere.

Miljøhensyn skal ivaretas i alt utviklingssamarbeid. Mulige konsekvenser for miljø skal vurderes og forslag for å redusere skadevirkninger integreres i alle tiltak. Videre skal mulige positive miljøkomponenter vurderes integrert i tiltakene eller som en tilleggskomponent i tilknytning til sektorprogram.

### **Norge vil:**

- styrke utviklingslandenes egen evne til å gjennomføre strategiske miljøvurderinger og miljøkonsekvensanalyser
- fremme miljøintegrasjon ved hjelp av disse verktøyene, særlig innenfor infrastruktur, landbruk, olje og energi
- bidra til at samarbeidsland utarbeider konkrete miljømål
- bidra til at internasjonale miljøavtaler følges opp i samarbeidsland i forbindelse med norskstøttede tiltak

## 3. samarbeidspartnere

### 3.1 Myndighetene i samarbeidsland

Norge skal føre en bred dialog med relevante myndigheter på ulike nivåer, herunder med finans- og planmyndigheter, miljø- og naturressursmyndigheter.

#### **Mer konkret vil Norge:**

- sikre at miljø inngår i dialogen som givermiljøet i et samarbeidsland har med myndighetene
- påse at nasjonal miljølovgivning og standarder følges i utforming og gjennomføring av norsk-støttede tiltak
- sikre at norsk innsats er i samsvar med samarbeidslandets planer og er koordinert med andre givere
- støtte deltakelse av delegater fra utviklingslandenes i internasjonale prosesser og forhandlinger om miljø og naturressurser

### 3.2 FN og internasjonale finansieringsinstitusjoner

FN-organisasjonene er viktige samarbeidspartnere. Norge vil også fortsette miljøarbeidet gjennom Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene, samt støtte den normative rollen til sekretariatene for de internasjonale miljøkonvensjonene.

Norge vil være en pådriver for integrering av miljøhensyn i arbeidet til FN-organisasjonene og de internasjonale finansieringsinstitusjonene. Norge vil prioritere internasjonale organisasjoner som styrker sin innsats for miljøet. GEF er en viktig finansieringskilde rettet mot globale miljøutfordringer.

### **Mer konkret vil Norge:**

- fremme miljøprioriteringer i multilaterale organisasjoner ved å delta aktivt i styrearbeid, påvirke utforming av strategier, føre dialog med sekretariatene og fremme miljøinitiativ sammen med likesinnede land
- bidra til å fremme en mer koordinert policy-dialog og utviklingsinnsats på landnivå mellom bilaterale og multilaterale aktører samt de internasjonale finansinstitusjonene, med mottakerlandet som premissleverandør
- følge opp og evaluere miljøinnsatsen til FN-organisasjonene og finansinstitusjonene
- vektlegge betydningen av godt styresett for bærekraftig utvikling. FNs utviklingsprogram, UNDP, vil der ha en sentral rolle
- bidra til å styrke den normative rollen til FNs miljøprogram (UNEP), samt bidra til å utvikle UNEP til en Verdens miljøorganisasjon

### **Norge vil med hensyn til den globale miljøfasiliteten - GEF:**

- videreføre finansieringen av globale miljøtiltak gjennom GEF
- støtte planlegging og utvikling av nasjonale og regionale GEF-prosjekter, samt bidra til samfinansiering av gjennomføringen
- arbeide for at konvensjonenes samarbeid med GEF forbedres

### **3.3 Frivillige organisasjoner**

Frivillige organisasjoner har en viktig pådriverrolle, opplysnings- og kontrollfunksjon overfor befolkning og myndigheter i både giver- og mottakerland. Korrupsjon og svakt styresett gjør det viktig å utvikle større bredde i kontakten med samarbeidsland. Norske myndigheter skal ha tett dialog og nært samarbeid med frivillige organisasjoner, både hjemme og ute, med sikte på en gjensidig forsterkning av hverandres innsats.

Frivillige organisasjonen innehar kompetanse som forvaltningen kan trekke lærdom av. Organisasjonene kan stå for gjennomføring av konkrete prosjekt som bygger kompetanse om miljøspørsmål og rettigheter i sivil samfunn og prøver ut nye tilnærminger til miljø- og naturressursforvaltning. Organisasjonenes innsats vil noen ganger supplere myndighetenes arbeid, men vil også kunne danne en mal for framtidig arbeid, spesielt på lokalnivå.



## **Norge vil støtte både norske og internasjonale frivillige organisasjoner med særlig vekt på å:**

- bistå og styrke frivillige organisasjoner med kompetanse på miljø, naturressurser og rettigheter i samarbeidsland for å få myndighetene på alle nivå til å gi miljø høyere prioritet og føre en mer troverdig og effektiv miljøpolitikk
- bidra til at lokalbefolkning, inkludert urfolksgrupper, mer effektivt kan hevde og forvalte sine rettigheter knyttet til eiendom, jord og naturressurser de er avhengige av for å overleve
- fremme folkelig, særlig kvinners, deltakelse i naturressursforvaltning
- bidra til at frivillige organisasjoners aktiviteter legger til grunn gode miljømessige prinsipper og hensyn til bærekraftig utvikling

### **3.4. Forsknings- og kompetansemiljøer**

Høy kvalitet på miljøsamarbeid krever høy faglig kompetanse og kapasitet. Miljørelatert kunnskap og kompetanse skal brukes aktivt for å sette samarbeidsland i stand til å analysere, overvåke og håndtere egne miljøproblemer knyttet til fattigdom og miljø.

#### **Norge vil:**

- bidra til at utdannings- og forskningsinstitusjonene i samarbeidslandene integreres bedre i det globale kunnskapsnettverket knyttet til miljø, naturressursforvaltning og fattigdom
- legge økt vekt på å trekke inn norske forsknings- og kompetansemiljøer som partner i arbeidet med å fremme kapasitetsbygging og deling av kunnskap og kompetanse

### **3.5 Næringslivet**

Et mer dynamisk næringsliv vil være en avgjørende faktor for fattigdomsreduksjon og utvikling. Uten økt økonomisk aktivitet og verdiskapning i det enkelte land blir det vanskelig å realisere tusenårsmålene. Bærekraftig økonomisk utvikling forutsetter oppmerksomhet om de miljømessige konsekvensene av økonomisk utvikling.

### **Norge vil:**

- etterspørre en sterkere miljødimensjon i næringslivssatsingen, inkludert landbruket
- bidra til at utviklingsland i større grad selv blir i stand til å sette og å håndheve miljøstandarder knyttet til investeringer, næringsutvikling og handel
- legge internasjonale miljøforpliktelser, nasjonale miljøprioriteringer og hensynet til bærekraftig produksjon til grunn for norske støtteordninger til næringsutvikling i sør
- bidra til økt satsing på miljø som næringsvirksomhet for å skape vekst, sysselsetting og gode miljøeffekter (utvikling av miljøteknologi, fornybar energi, vann/sanitær-teknologi)

## 4. tematiske prioriteringer

### 4.1 Bærekraftig forvaltning av biologisk mangfold og naturressurser

Arbeid med forvaltning, bruk og bevaring av naturressurser og biologisk mangfold, som omfatter alt fra marine miljøer, fisk og vilt til skog og genetiske ressurser, vil være hovedprioritet i norsk miljøbistand. Det biologiske mangfoldet er helt nødvendig for jordens videre eksistens og også for å forhindre at enda flere faller ut i fattigdom som følge av manglende rettigheter og tilgang til naturressurser. Norge vil derfor styrke innsatsen på dette feltet betydelig både multilateralt og bilateralt. Denne styrkingen vil gjelde alle aktører fra lokalsamfunn og frivillige organisasjoner til internasjonale institusjoner.

I det multilaterale samarbeidet er UNEP og sekretariatene for sentrale globale konvensjoner på området (spesielt Konvensjonen om biologisk mangfold med den tilhørende Cartagena-protokollen om sikker håndtering av genmodifiserte organismer) viktige partnere, spesielt i det normative arbeidet og når det gjelder dokumentasjon av status på området. UNDP vil være viktig mht. å bistå samarbeidsland med å integrere miljøaspektene i nasjonale utviklingsplaner og i gjennomføring av konkrete utviklingstiltak. FAO er en viktig samarbeidspartner mht. forvaltning av bl.a. fiskeri- og skogressurser, samt genetiske ressurser til mat og landbruk. Utviklingsbankene, internasjonale frivillige organisasjoner (for eksempel IUCN, IIED) og fagmiljøer kan også være viktige partnere.

Det bilaterale samarbeidet vil i hovedsak settes inn i samarbeidslandene i Afrika og delvis i Asia. I Mellom-Amerika vil hovedvekten bli lagt på regionale programmer. Land som i dag ikke er samarbeidsland, men som besitter særlig viktige områder for verdens biologiske mangfold, vil bli behandlet spesielt. Mottagerlandenes nasjonale strategier og handlingsplaner for biologisk mangfold vil være førende for å identifisere aktiviteter for samarbeid.

### **Norge vil:**

- støtte vern og bærekraftig forvaltning av globalt viktige naturområder og økosystemer
- bidra til at en økosystemtilnærming legges til grunn for naturressursforvaltning
- bidra til at lokalbefolkning inkludert urfolksgrupper, sikres tilgang og rettigheter til land og ressurser, inkludert jord, skog, vilt og fisk, samt en rettferdig fordeling av inntektene fra bruk av genetiske ressurser
- støtte implementering av internasjonale avtaler og konvensjoner om naturressurser og biologisk mangfold, inklusive avtaler om havmiljø og marine ressurser
- bidra til integrering av hensynet til biologisk mangfold i alle sektorer
- støtte implementering av konvensjonen for bekjempelse av forørkning
- bidra til samarbeid og synergi mellom biomangfold-, forørknings- og klimakonvensjonene i både politikkutvikling og implementering
- bidra til å forebygge tap av biologisk mangfold i arbeidet for å redusere skadeomfang av forurensninger, klimaendringer eller naturkatastrofer

### **4.2. Forvaltning av vannressurser, vann og sanitær**

En effektiv og samtidig bærekraftig vannressursforvaltning vil ha stor betydning for økonomisk vekst, samt for arbeidet med å nå de øvrige tusenårsmålene, spesielt helse, utdanning, likestilling, matproduksjon og miljø. Forbedrede vann- og sanitærforhold og god hygiene er avgjørende i kampen mot fattigdom.

Multilateralt vil regjeringen prioritere samarbeid med UNDP, UNICEF, UN-HABITAT, de multilaterale finansieringsinstitusjonene, inkludert GEF når det gjelder grenseoverskridende vannressurser, og internasjonale organisasjoner (for eksempel GWP, WSSCC). Støtten til disse organisasjonenes sentrale programmer innen vann og sanitær skal videreføres. Bilateralt vil frivillige organisasjoner være en sentral kanal for gjennomføring av vann- og sanitærtiltak i utvalgte land. Stat-til-stat-samarbeid vil også være aktuelt.

### **Norge vil:**

- støtte utarbeidelse og gjennomføring av integrerte vannressursplaner, inklusive for grenseoverskridende vassdrag. Det legges særlig vekt på en økosystemtilnærming og å støtte institusjoner som er gitt i oppgave å sikre bærekraftig forvaltning og bruk av vannressursene
- bidra til effektiv bruk av vann, spesielt i landbruket
- bidra til økt fokus på sanitær og hygiene, samt reduksjon av forurensning av vannressurser
- bidra til bedre integrering av vann og sanitær i andre sektorer, for eksempel gjennom å bidra til at skoler og helseinstitusjoner utstyres med tilfredsstillende vannforsyning og sanitær- og hygienefasiliteter
- bidra til at vann- og sanitærmålet nås i prioriterte land, med spesiell fokus på sanitærområdet
- fremme en lokalbasert forvaltning av nedbørfelt, inklusive støtte til regnvannshøsting og andre småskala vannprosjekter
- bidra til kunnskap om hvordan vannressurser påvirkes av klimaendringer
- arbeide for at alle skal sikres retten til vann og for forståelsen av vannressurser som fellesgode

### **4.3. Klimaendringer og tilgang til ren energi**

Realiseringen av tusenårsmålene trues av klimaendringene. Både reduksjon av utslipp av klimagasser og tilpasningstiltak til klimaendringene er nødvendig. Tiltak som reduserer klimagassutslippene fører ofte til betydelige lokale helsefordeler. De fattigste er mest sårbare fordi de mangler ressurser til å kunne tilpasse seg klimaendringer og fordi deres verdiskapning i stor grad baserer seg på naturen og dens ressurser. Økte investeringer i lavkarbonteknologi, økt energieffektivitet og økt bruk av fornybar energi står sentralt for å møte disse utfordringene. Energi er avgjørende for både sosial og økonomisk utvikling. Økt tilgang til stabile energitjenester til en overkommelig pris for de fattigste er avgjørende for å nå tusenårsmålene. Enkle og desentraliserte løsninger vil være sentrale i denne sammenhengen.

Viktige kanaler i klimasammenheng er støtte til klimasekretariatet og til klimafondene under Klimakonvensjonen og Kyotoprotokollen, samt tilrettelegging i utviklingsland for utnyttelse av Den grønne utviklingsmekanismen (CDM). Økt faglig samarbeid med store utslippsland og raskt voksende økonomier vil stå sentralt, herunder spesielt Kina, India og Brasil.

Det viktigste bidraget til reduserte klimautslipp vil være den politiske innsatsen som settes inn internasjonalt, spesielt for å få de største utslippslandene til å redusere sine utslipp. På tiltakssiden vil Asia bli prioritert i form av faglig samarbeid, mens innsatsen i Afrika og små øystater vil bli prioritert med tiltak for miljøeffektiv forsyning samt til utvikling av klimatilpasningsstrategier.

Tilpasningsstrategier og avbøtende tiltak i forhold til klimaendringer er særlig viktig i forhold til forørkning og bærekraftig areal- og vannforvaltning, spesielt i forhold til landbruk.

Viktige kanaler på energiområdet vil være UNDP og samfinansiering med GEF og Verdensbanken. Bilateral støtte kan gis til bl.a. miljøvennlig energiproduksjon, distribusjon og bruk av fornybar energi, enten som eget tiltak eller som tilleggskomponent i energisektorprogrammer.

#### **Norge vil innen sin klimasatsing:**

- støtte nasjonale og regionale forskningsprogrammer og studier om regionale effekter av og sårbarhet overfor klimaendringer, særlig i Afrika sør for Sahara og for små øystater
- bidra til kapasitetsbygging med vekt på faglig samarbeid på området klima og luftforurensning. Prioritet skal gis til samarbeid med de store utslippslandene
- støtte utarbeidelse av strategier for tilpasninger til klimaendringer og tilpasningstiltak, spesielt i de fattigste og mest sårbare landene
- vektlegge samarbeid og synergier mellom klimatiltak, forøkningskonvensjonen og biomangfoldskonvensjonen med tanke på tilpasningsstrategier



### **Norge vil øke de fattiges tilgang til ren energi ved å:**

- støtte ressurskartlegging, forbruksanalyser, regelverksutvikling og systemplanlegging for de fornybare kildene som er mest aktuelle
- støtte utvikling og bruk av fornybar energi, herunder biomasse, vind- og solenergi
- støtte utvikling av småkraftverk, samt bidra til at dette ses i sammenheng med behov for vannforsyning, flomdempning og jordbruksvanning
- støtte tiltak for økt energieffektivitet
- støtte tiltak som bidrar til å redusere negative helseeffekter av bruk av biomasse i husholdningene
- støtte utvikling av multilaterale initiativ for fornybar energi

### **4.4 Miljøgifter**

Bruk og utslipp av miljøgifter øker. Dette truer folks helse og livsgrunnlag og er et hinder for utvikling. Fattige har minst mulighet til å beskytte seg mot disse giftene og rammes derfor hardest. Behovet for beskyttelse mot helse- og miljøfarlige kjemikalier er i ferd med å oppnå større internasjonal forståelse, bla gjennom den nylig vedtatte globale kjemikaliestrategien SAICM.

Arbeidet med miljøgifter vil særlig bli kanalisert gjennom UNEP, WHO, UNDP, ILO og FAO. Det er viktig å utnytte den enkelte organisasjons styrke og sikre et nært samarbeid mellom dem. På landnivå vil koordinering gjennom UNDP stå sentralt.

### **Norge vil bidra til:**

- oppbygging av kompetanse og kapasitet på kjemikalieområdet for å sette samarbeidsland bedre i stand til å gjennomføre internasjonale forpliktelser, samt følge opp SAICM
- utvikling av nasjonalt regelverk og effektiv kontroll med gjennomføringen i samarbeidsland
- samarbeid og støtte knyttet til sektorer som bruker og slipper ut miljøgifter med store negative effekter, inkludert tiltak for opprydding i helse- og miljøskadelig virksomhet



Foto: © Charlotte Thege / Still Pictures

# 5. miljøvurderinger, kvalitetssikring og resultatrapportering

## 5.1. Miljøvurderinger og kvalitetssikring

Hensynet til miljø skal ivaretas i alt norsk utviklingssamarbeid. Norge har en forpliktelse til å påse at det blir gjennomført vurderinger av miljø- og samfunnsmessige konsekvenser knyttet til bruk av norske bistandsmidler. Det er mottakers ansvar at slike vurderinger blir gjennomført.

I Bistandshåndboken er det forutsatt at vurderinger av miljø skal inngå som et ledd i analysen av et tiltaks bærekraftighet; jfr. støttedokument for tverrgående hensyn og bærekraftsvurderinger. Dersom det i forberedende fase vurderes at programmet kan ha en negativ innvirkning på miljøet må faglige miljøvurderinger utføres. Norge må sørge for at slike vurderinger følges opp i utformingen og gjennomføringen av programmet. Det er dessuten viktig at hensynet til miljøet nedfelles i samarbeidsavtalen, samt følges opp gjennom møter og gjennomgang.

### **I forbindelse med kvalitetssikring av den langsiktige bilaterale bistanden benyttes flere virkemidler:**

- Virksomhetsstyring, gjennom planlegging av og rapportering om ambassadenes forvaltningsaktiviteter (VP) og ved tildelingsbrev
- Bistandshåndboken med det tilhørende støttedokument for tverrgående hensyn og bærekraftsvurderinger for forvaltning av den langsiktige bistanden
- Vurderinger av effekten av miljøintegrering i andre sektorprogrammer

Norge vil også, blant annet gjennom styrearbeid og rammeavtaler, ta mer aktiv del i å følge opp bruk av midler via de multilaterale aktørene, selv om organisasjonens egne kvalitetssikrings- og resultatsystemer her legges til grunn.

Når det gjelder ivaretagelse av miljøhensyn i støtten til næringsliv og frivillige organisasjoner har Norad et særlig ansvar.

## 5.2. Rapportering

Hovedinstrumentet for resultatstyring, planlegging og rapportering er St.prp.nr.1.

Rapporteringen på ressursbruk og bevilgning til innsatsområdene i handlingsplanen skal baseres på det internasjonale rapporteringssystemet fra OECDs utviklingskomité (DAC).

Rapportering på resultatoppnåelse innen de ulike satsningsområdene i handlingsplanen skal i hovedsak baseres på rapporter fra mottakere av norske bistandsmidler. Disse bør suppleres av egne eller felles gjennomganger og dialog med mottaker. Det vil etableres rutiner for å sikre rapportering på integrering av miljømål og -hensyn i multilateral og bilateral bistand

Ambassadenes rapportering skal skje gjennom en egen miljøomtale i de respektive virksomhets- og resultatrapporteringer. Et sentralt rapporteringspunkt skal være tiltak for å støtte oppbyggingen av landets egen forvaltningskapasitet på miljøområdet og effekten av disse. Ambassadene skal også rapportere på hvilke miljøvurderinger som har vært gjennomført.

### **Norge vil øke fokus på resultater i miljøsam arbeidet gjennom å:**

- styrke samarbeidslandenes kapasitet og kompetanse til planlegging og gjennomføring av miljøvurderinger, -overvåking og -rapportering
- delta aktivt i det internasjonale arbeidet om miljøvurderinger på strategisk nivå, kvalitetssikring og bedre resultatstyring og -rapportering gjennom OECDs utviklingskomité, Verdensbanken og FN
- foreslå endringer i rapporteringssystemet til OECD-DAC for å kunne gi et riktigere bilde av miljøinnsatsene
- bidra til at FNs kommisjon for bærekraftig utvikling (CSD) rapporterer effektivt om oppfølgingen av tusenårsmål 7 (miljø) og resultatene fra toppmøtet i Johannesburg og andre relevante miljømål

Resultatene av miljøsam arbeidet skal tilrettelegges for et bredt publikum i Norge for å øke forståelsen og engasjementet for samarbeidet.

## 6. administrative tiltak og virkemidler

Gjennomføringen av Handlingsplanen vil kreve økt miljøkompetanse og bruk av ressurser innen hele bistandsforvaltningen. Norske myndigheter innen miljø- og naturressursforvaltning har betydelig erfaring og kompetanse innen egne fagfelt og forvaltning som mottakerland kan nytte godt av.

### **Følgende tiltak vil bli iverksatt:**

- UD vil etablere et rådgivende forum for norsk miljørettet bistand
- utvikling og gjennomføring av et opplæringsprogram om miljø og utvikling for ansatte som forvalter bistandsmidler i nært samarbeid mellom utenriks- og miljøforvaltningen
- styrke Norads rolle som bistandens sentrale fagmiljø for rådgivning, evaluering, kvalitetssikring og resultatformidling
- styrke Norads samordning og bruk av den norske fagbasen, inklusive fagsentrene på miljøområdet, som ledd i kvalitetssikring
- systematisk utveksling av erfaringer mellom utviklings- og miljøforvaltningen skal fremmes med hospiteringsopphold

### **Evaluering**

Handlingsplanen for miljørettet utviklingssamarbeid har en varighet fram til 2015, som er fristen for FNs tusenårsmål. I tillegg til den årlige rapporteringen til Stortinget skal det foretas en midtveisgjennomgang med tanke på en mulig justering av handlingsplanen. Utenriksdepartementet vil sørge for at det blir foretatt en egen sluttevaluering av resultatene av innsatsen på de fire tematiske prioriteringene og ivaretagelse av miljø som tverrgående tema, snarlig etter 2015.

## **FORKORTELSER**

CDM	Den grønne utviklingsmekanismen
CSD	FNs kommisjon for bærekraftig utvikling
FAO	FNs organisasjon for ernæring og landbruk
GEF	Den globale miljøfasiliteten
GWP	Globale partnerskap for vann
IIED	Internasjonalt institutt for miljø og utvikling
ILO	Den internasjonale arbeidsorganisasjonen
IUCN	Den internasjonale naturvernunion
SAICM	Den globale kjemikaliestrategien
UNDP	FNs utviklingsprogram
UNEP	FNs miljøprogram
UN-HABITAT	FNs bosettingsprogram
UNICEF	FNs barnefond
WHO	Verdens helseorganisasjon
WTO	Verdens handelsorganisasjon
WSSCC	Samarbeidsrådet for vannforsyning og sanitær





**Regjeringens handlingsplan  
for miljørettet utviklingssamarbeid**

**Utgitt av:**

Utenriksdepartementet, juni 2006

Postboks 8114 Dep.

0032 Oslo **E-post:** [post@mfa.no](mailto:post@mfa.no)

**Design/prepress:** Arild Eugen Johansen

**Trykk:** Allkopi

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer av denne publikasjonen fra:

**Departementenes servicesenter (DSS)**

Pb. 8129 Dep.

0032 Oslo

**E-post:** [postmottak@dss.dep.no](mailto:postmottak@dss.dep.no)

**Telefax:** +47 22 24 95 95

**Omslagsfoto:** © William Campbell / Still Pictures

Fra treplanting i regi av Green Belt Movement, Kenya



E-807